

Ert datum 2012-02-17 Er referens Lars Nilsson

Datum 2012-04-25 Vår referens KSÅ

Enheten för familj och sociala tjänster, FST
 Lars Nilsson
 Socialdepartementet
 103 33 Stockholm

Remissvar: Åtgärder mot fusk och felaktigheter med assistansersättning (SOU 2012:16)

Bransch Personlig Assistans (BPA) inom Vårdföretagarna som är en arbetsgivar- och branschorganisation för privata vård- och omsorgsgivare vill härmed ge sina synpunkter på ovanstående betänkande.

Sammanfattning

BPA välkomnar den genomlysning av assistansreformen med betoning på fusk och oegentligheter som görs i betänkandet och är delvis positivt inställda till förslagen som lämnas i betänkandet. Assistansreformen är en alldeles för viktig reform, för alldeles för många människor, för att det ska vara försvarbart att fusk och felaktigheter får och har fått, fortgå så länge som det gjort. Det skadar förtroendet för hela reformen och för både brukare och anordnare.

BPA har länge drivit att Försäkringskassan behöver intensifiera kontrollen av hur assistansersättningen används samt att berörda myndigheter, till exempel Försäkringskassan, Skatteverket och Socialstyrelsen, men även vid behov polis och åklagare, bör samverka för att förhindra fusk i systemet. Vi menar att det egentligen inte är regelverket det har varit fel på, det är efterlevnaden och kontrollen som har fallerat.

Inom assistansbranschen finns allt från små företag som har utvecklat en unik kompetens utifrån egna erfarenheter av att vara eller ha någon anhörig som är funktionsnedsatt till stora företag med egna kvalitetssystem och system för kompetensutveckling. Många företag har inriktat sig på en viss nisch eller målgrupp. Det vi ser är en mångfald vilket ger möjlighet för brukarna att välja och lika viktigt, välja bort, en utförare om de inte är nöjda.

54 procent av anordnarna är idag privat drivna. Olika undersökningar som till exempel Försäkringskassan har gjort visar att brukarna i hög grad uppskattar den möjlighet de har att välja och därmed påverka sin egen livssituation, som möjligheten att välja assistans innebär. Samma undersökningar visar också att brukare är mer nöjda med privata anordnare än med kommunerna. Det är därför anmärkningsvärt att en utredning av 2012 fortfarande lämnar förslag där åtskillnad görs mellan privata anordnare och kommuner, trots att samma kvalitetskrav för verksamheten bör gälla. Det finns inget som tyder på att kommunerna bedriver assistansen på ett mer kvalitativt sätt än de privata anordnarna. De förslag som lämnas är därför inte konkurrensneutrala.

Det är olyckligt att förtroendet för hela LSS-reformen nu är hotat. Det drabbar främst brukarna men också alla de seriösa företagen. Konsekvensen får inte bli nya regler som begränsar möjligheterna till en flexibel, kvalitativ assistans, anpassad till den funktionsnedsattes livssituation, eller företagens möjligheter att leva upp till dessa behov. Därför vill vi betona att det är viktigt med en varsam hantering av de förslag som nu föreslås. Vår förhoppning är att en kommande proposition ska landa i förslag på hur kontrollen av nuvarande regelverk kan bli bättre, inte ett stramare och mindre flexibelt regelverk som begränsar valfriheten för personer med funktionsnedsättningar eller drabbar de seriösa anordnarnas förutsättningar.

Vi vill också betona vikten av varsamhet och grundlig analys när det kommer till frågan om kostnadsökningarna för reformen. Tidigare utredningar, propositioner samt uttalanden från olika aktörer i den allmänna debatten har dessvärre präglats av bristande kunskap och analys vilket det är hög tid att råda bot på. Vi utvecklar våra resonemang kring detta nedan.

Vad gäller det förslag till ny reglering för schablonersättning som presenteras i en bilaga till betänkandet menar vi att det är orealistiskt och dåligt verklighetsanpassat. Vi återkommer även till detta längre ner.

8 Beskrivning av assistansutvecklingens kostnadsutveckling

Andemeningen i de resonemang som utredningen har om kostnadsutvecklingen är att det främst är fusk och överutnyttjande som drivit upp kostnaderna för assistansreformen och att detta främst förekommer hos privata anordnare. Även om kostnaderna för den personliga assistansen har ökat och det förekommer missbruk måste bilden av utvecklingen nyanseras, analyseras och problematiseras ytterligare för att utgöra ett korrekt underlag för framtida förslag om förändringar. Vi vill här ge några exempel på perspektiv som måste beaktas.

För det första stämmer det inte att det främst är antalet timmar per brukare som ökat. Enligt utredningens egna uppgifter har antalet brukare ökat med 172 procent medan antalet timmar per brukare ökat med 70 procent. Den genomsnittliga ersättningen per timme har minskat med 10 procent i fasta priser. Faktum är att om antalet personer som får del av ersättningen hade varit oförändrad hade kostnaderna endast stigit med drygt 50 procent i fasta priser. Det är alltså långt ifrån de ökningarna på flera hundra procent som redovisas i utredningen. Att kostnadsökning för personlig assistans blivit så

stor beror alltså till stor del på att betydligt fler har fått rätt till assistansen. Det har i sin tur många gånger naturliga orsaker och beror inte främst på fusk och överutnyttjande.

Ökning av antalet brukare

Det är alltså ökningen av antalet brukare som främst drivit på den starka ökningen av kostnaderna för personlig assistans. Dessa ökningarna beror bland annat på att åldersgrupper som tidigare inte fick personlig assistans nu har rätt till denna hjälp, att människor har blivit bättre informerade om sina rättigheter, att vissa diagnoser ökat i omfattning och att den medicinska utvecklingen har gjort att sjukvården kunnat rädda fler liv än tidigare. Många gånger gäller det senare personer med svåra skador som gör att de har behov av assistans.

Den ökning av brukarna som blivit större än förväntat gäller endast de yngsta under 20 år och de över 65 år. Ökningen av de äldre är helt beroende på ett aktivt politiskt beslut som gick ut på att personer som fyllde 65 år skulle få behålla sin assistans. När det gäller de yngre har med största sannolikhet medvetenheten ökat om vilka rättigheter som de funktionsnedsatta barnen och deras föräldrar har. Dessutom har vissa diagnoser ökat. Så sent som vid slutet av 80-talet var till exempel begreppet autismspektrumtillstånd okänt. Numera har 0,2-0,3 procent av barnen diagnosen autism och ungefär dubbelt så många Asperger.

Det finns också starka skäl att tro att ökningen av antalet personer med personlig assistans kommer att avta. För det första har nu rätten till personlig assistans funnits i snart 20 år. Det innebär att nästan alla som har rätt till assistans och deras anhöriga är medvetna om denna rättighet. Under de första åren drevs sannolikt ökningen på av ökad medvetenhet. En annan orsak till att ökningstakten bör avta är att alla åldersgrupper nu omfattas. Rätten till assistans kan alltså inte utökas till nya åldersgrupper. Den medicinska utvecklingen och en ökande befolkning kommer sannolikt att öka antalet brukare även i framtiden men troligtvis i en betydligt lägre takt. Studerar vi den årliga ökningen av antalet brukare är det också uppenbart att ökningstakten avtagit. Fram till 2005 ökade antalet brukare oftast med över 5 procent per år. Under de senaste åren har ökningstakten varit hälften så hög.

Ökning av antalet timmar per brukare

Även om antalet personer med assistans ökat snabbare är även ökningen av genomsnittligt antal timmar per brukare hög. Vid införandet av assistansreformen låg det genomsnittliga antalet timmar per dygn och brukare på cirka 9 timmar. Under 2010 hade detta genomsnitt stigit till 16 timmar. Denna utveckling är betydligt svårare att förklara än ökningen av antalet brukare. Exempelvis verkar inte den förändrade ålderssammansättningen med flera barn och flera äldre spela någon större roll. Antalet assistanstimmar per person är likartade i de flesta åldersgrupper. Ofta är det genomsnittliga antalet timmar till och med högre i åldersgruppen 20-64 år jämfört med de äldre och yngre åldersgrupperna vilket framkommer i utredningen.

Samtidigt bör två av de faktorer som drivit upp antalet med personlig assistans också ha bidragit till ett ökat antal timmar per brukare. Det ena är

den medicinska utvecklingen. Genom att fler liv räddas som i exemplet med personer med stroke kan det också antas att dessa personer har ett större assistansbehov. Detsamma gäller överlevare från exempelvis bilolyckor. Ju fler med livshotande skador som kan räddas desto större kommer sannolikt deras genomsnittliga assistansbehov vara.

En annan förklaring kan vara den ökade medvetenheten om rätten till assistans. Den behöver inte bara gälla rätten till få personlig assistans överhuvudtaget utan den kan också gälla hur mycket assistans brukarna har rätt till.

En tredje orsak är givetvis fusk och överutnyttjande. Men i detta sammanhang är det märkligt att utredningen särskilt riktar ljuset mot andra anordnare än kommunerna genom att till exempel föreslå att det ska kunna genomföras inspektioner i hemmen när anhöriga är anställda som assistenter och har andra arbetsgivare än kommunen. Utredningen visar att det genomsnittliga antalet timmar per brukare ökat betydligt snabbare inom assistansen som hanteras av kommunerna än bland privata anordnare (se bland annat diagram 8.21 i SoU 2012:16 s 280). Båda ligger nu på ett genomsnitt på cirka 100 timmar per vecka. Men i kommunernas fall innebär det en ökning på över 60 procent medan ökningen bland de privata anordnarna ligger på knappt 50 procent. I den mån antalet timmar per brukare ökat på grund av fusk och andra oegentligheter finns det alltså ingen anledning att särskilja kommunalt anordnad assistans från den privat anordnade.

Sammanfattning kostnadsutvecklingen

Totalt sett har kostnaderna för den personliga assistansen ökat kraftigt sedan reformen 1994. Ökningen av antalet timmar per brukare är svår att förklara utifrån objektiva kriterier och det är sannolikt att fusk och överutnyttjande bidragit till utvecklingen.

Samtidigt är det viktigt att notera att utvecklingen beror på ett antal faktorer utöver missbruk av ersättningen. I utredningen redovisas att kostnaderna mångdubblats i fasta priser. Men det beror till största delen på att antalet brukare ökat kraftigt och det har i sin tur naturliga förklaringar. Utan ökningen av antalet personer skulle kostnadsökningen ha stannat vid drygt 50 procent. Personer över 65 år omfattas numera av rätten till assistans, medvetenheten om rätten till assistans har ökat, den medicinska utvecklingen har inneburit att fler personer med ett stort behov av assistans överlever och vissa diagnoser har ökat i omfattning.

Det mesta talar också för att den snabba kostnadsutvecklingen nu börjar mattas av. Antalet brukare har ökat från år till år och ett liknande mönster framgår om man ser på den årliga kostnadsutvecklingen i fasta priser (se bland annat tabell 8.1 på 255 i betänkandet.). Fram till 2005 uppgick den årliga kostnadsökningen till cirka 10 procent. Under de senaste tre åren har ökningstakten istället legat runt 5 procent. Det mesta tyder på att ökningstakten kommer att fortsätta att mattas av.

I ljuset av detta är det viktigt att de reformer som föreslås, inte baseras på den historiska kostnadsökningen. Då finns risken att en i grunden positiv reform försämras radikalt för brukarna. Detta gäller särskilt som det ännu

inte tagits fram någon riktig analys av den totala offentliga kostnadsutvecklingen för de berörda grupperna. Samtidigt som den personliga assistansen ökat i omfattning har andra insatser som exempelvis handikappersättning och vårdbidrag minskat i omfattning. Vidare måste kostnaderna också vägas mot de mål som var grunden för assistansreformen. Det vill säga att öka jämlikheten mellan funktionsnedsatta och andra.

12.1 Skärpta krav för tillstånd att bedriva verksamhet med personlig assistans m.m.

Utredningens förslag: Tillstånd att yrkesmässigt bedriva verksamhet enligt LSS får meddelas endast den som med hänsyn till omständigheterna i övrigt visar sig lämplig att bedriva sådan verksamhet.

BPA:s kommentar: BPA är generellt sett positiva till detta förslag eftersom det kommer att ställa högre krav på de som ska bedriva verksamheten. Dock menar vi att det faktum att lämplighetskravet ska gälla andra personer med anknytning till företaget än verksamhetsansvarig, styrelse och ägare bör utredas vidare eftersom det finns en del otydligheter. I andra stycket på sid 352 anges att ”*I fråga om juridiska personer som söker tillstånd anser utredningen att lämplighetsprövningen bör omfatta, förutom den juridiska personens egen ekonomi och skötsamhet vad gäller bl.a. redovisning, betalning av skatter och arbetsgivaravgifter m.m. även motsvarande förhållanden vad gäller samtliga de fysiska personer som på ett eller annat sätt har ett direkt inflytande över verksamheten. Det kan gälla personer med inflytande på grund av ägande eller tjänsteställning men också andra personer som rent faktiskt spelar en aktiv roll i verksamheten. Vilka personer som behöver lämplighetprövas beror på förhållandena i det enskilda fallet, t.ex. företagets organisation. De aktuella personerna bör även ha en ordnad privatekonomi som inte riskerar att sammanblandas med eller äventyra verksamheten.*

Vi anser här att det finns betydande oklarheter vad som menas. Särskilt vad gäller ”*...personer med inflytande på grund av ägande eller tjänsteställning men också andra personer som rent faktiskt spelar en aktiv roll i verksamheten...*” Här behövs en betydligt tydligare avgränsning. Vilka personer avses egentligen? Hur och vem definierar var gränserna går för vilka personer som spelar en aktiv roll och så vidare? Hur ska det fungera om anordnaren har andra verksamheter än personlig assistans, till exempel gruppbofästäder, daglig verksamhet och annan tillståndspliktig verksamhet inom LSS? Hur ska personer i dessa verksamheter och kopplingen till assistansverksamheten se ut och bedömas?

Utredningen anser vidare på i sista stycket på sidan 353 att ”*...mot den bakgrunden att det är rimligt att en assistansanordnarens ansvar omfattar de juridiska ombud som tillhandahålls. Sådana ombud ska agera sakligt och korrekt och i medvetande om att det är det allmänna som betalar deras verksamhet. Om det visar sig att en assistansanordnare anlitar olämpliga ombud eller genom sina jurister till exempel gör sig till tolk för felaktiga eller överdrivna uppgifter i ärenden om assistansersättning faller det tillbaka på assistansanordnarens egen lämplighet och därmed på förutsättningarna för tillstånd...*”

BPA tillstyrker dessa resonemang. Det är olyckligt att det förekommer assistansanordnare med oseriösa ombud som försöker trissa upp antalet timmar. Dock behöver det vidareutvecklas hur kontrollen av ombud och huruvida de trissat upp timmar ska gå till. Det kan lätt leda till godtyckliga bedömningar om enskilda handläggare ska bedöma lämpligheten av det juridiska ombudet. Ett ombud ska besitta rätt kompetens och ha personlig lämplighet men ansvaret för att bedöma detta kan inte ligga på enskilda handläggare på Försäkringskassan.

12.2 Återkallelse av tillstånd vid bristande eller ekonomisk lämplighet

Utredningens förslag: Tillstånd att yrkesmässigt bedriva verksamhet enligt LSS får återkallas om det framkommer att tillståndshavaren inte uppfyller villkoren i fråga om lämplighet i personligt och ekonomiskt hänseende.

BPA:s kommentar: BPA tillstyrker detta förslag i sin helhet. För att detta förslag ska vara verkkningsfullt krävs tydliga och objektiva kriterier för vad som definierar olämpligheten som beskrivs. Vi anser det dock väsentligt att samma villkor för tillstånd och dess indragande ska gälla för samtliga tillståndspliktiga verksamheter inom LSS.

12.3 Skyldighet för anordnare av personlig assistans att tillhandahålla all assistans

Utredningens förslag: Den som har tillstånd att yrkesmässigt driva verksamhet med personlig assistans ska vara skyldig att tillhandahålla all assistans som assistansberättigad behöver.

BPA:s kommentar: Vi tillstyrker detta förslag i sin helhet. Det är inte rimligt att vissa anordnare inte erbjuder assistans på exempelvis obekvämt arbetstid. För BPA är det en självklarhet att en anordnare övertar hela ansvaret för utförandet av assistansen.

12:4 Utbetalning av assistansersättning

Utredningens förslag: Assistansersättning får, förutom till den försäkrade själv och till kommunen, endast betalas ut till den som har gällande tillstånd av Socialstyrelsen att bedriva yrkesmässig verksamhet med personlig assistans.

BPA:s kommentar: Vi tillstyrker detta förslag i sin helhet.

12.5 Uppgiftsskyldighet för anordnare av personlig assistans m.m.

Utredningens förslag: Arbetsgivare för personliga assistenter ska utan anmaning lämna kommunen respektive Försäkringskassan de uppgifter om assistenterna som krävs för kontroll av att förutsättningarna för ersättning är

uppfyllda. Anordnare av personlig assistans blir skyldiga att på begäran av Försäkringskassan lämna uppgifter även i andra fall om förhållanden som har betydelse för Försäkringskassans tillämpning.

BPA:s kommentar: Vi tillstyrker detta förslag i sin helhet.

12.6 Krav på den som anställs som personlig assistent

Utredningens förslag: Ersättning lämnas inte för personlig assistans som utförs av

1. Någon som företräder en brukare som har fyllt 18 år i egenskap av god man, förvaltare eller ombud,
2. En personlig assistent på arbetstid som överstiger den tid som anges i 2–4 §§ lagen (1970:943) om arbetstid m.m. i husligt arbete,
3. En personlig assistent som inte har fyllt 18 år,
4. En personlig assistent som till följd av sjukdom, ålderdom eller annan orsak saknar arbetsförmåga,
5. En personlig assistent som inte är bosatt inom EU eller EES-området.

Den som är arbetsgivare för en personlig assistent ska utan anmaning lämna Försäkringskassan respektive kommunen uppgifter enligt ovan.

BPA:s kommentar:

1. Vi tillstyrker detta förslag i sin helhet. Det är inte rimligt att en person som är god man/förvaltare/ombud ska vara ekonomisk beroende av den man är god man/förvaltare/ombud åt.
2. Av arbetstidslagen framgår att undantag får göras i kollektivavtal. Detta måste tydliggöras för att undvika administrativa missförstånd vid hanteringen och utbetalningen av assistansersättningen.
3. Vi tillstyrker detta i sin helhet.
4. Vi tillstyrker detta men menar att det behöver utredas ytterligare vem som har ansvar för att tolka arbetsförmåga och lämplighet. BPA anser att i likhet med vad som gäller vid arbetstagarens arbetsförmåga vid sjukdom ska denna bedömning göras av arbetsgivaren. Det kan dock vara lämpligt att Försäkringskassan signalerar till arbetsgivaren om myndigheten tack vare sin insyn i andra socialförsäkringsförmåner kan misstänka att arbetsförmågan är kraftigt nedsatt så att arbetsgivare i sin tur kan agera.
5. Vi tillstyrker detta i sin helhet.

Vi tillstyrker även den skyldighet att lämna uppgifter till Försäkringskassan och respektive kommunen som åläggs här. Dock anser vi inte att det ska åligga arbetsgivaren att anmäla förändringar i arbetstagarens arbetsförmåga. Det är orimligt att en assistansanordnare löpande ska rapportera förändringar i arbetsförmågan för sina anställda till Försäkringskassan respektive kommunen. Myndigheternas kontroll av huruvida en assistent har möjlighet att utföra arbete eller inte borde kunna tillgodoses genom andra kontrollfunktioner som utredningen föreslår.

12.7 Anhöriga som personliga assistenter

Utredningens förslag: Om den som avses arbeta som personlig assistent är närstående till eller lever i hushållsgemenskap med

den assistansberättigade ska det gälla som villkor för assistansersättning/ekonomiskt stöd till assistans att den assistansberättigade samtycker till att Försäkringskassan respektive kommunen samt Socialstyrelsen får inspektera utförandet av assistansen i hans eller hennes bostad. Med närstående avses make, sambo, barn, föräldrar, syskon samt deras makar och barn. Assistansersättning/ekonomiskt stöd till assistans får dras in eller sättas ned om den assistansberättigade utan giltig anledning bryter mot detta villkor. Undantag gäller vid anställning hos kommunen.

BPA:s kommentar: Vi motsätter oss detta förslag i sin helhet. Det är orimligt att en myndighet tillförsäkrar sig rätten att få tillträde till en enskilds hem genom tvång. Det vill säga med hot om att stoppa utbetalningen av assistansersättningen.

Vi anser det märkligt att utredningen här särskilt riktar ljuset mot andra anordnare än kommunerna. Utredningen visar att det genomsnittliga antalet timmar per brukare ökat betydligt snabbare inom assistansen som hanteras av kommunerna än bland privata anordnare (se bland annat diagram 8.21 i SoU 2012:16 s 280). Båda ligger nu på ett genomsnitt på cirka 100 timmar per vecka. Men i kommunernas fall innebär det en ökning på över 60 procent medan ökningen bland de privata anordnarna ligger på knappt 50 procent. I den mån antalet timmar per brukare ökat på grund av fusk och andra oegentligheter finns det alltså ingen anledning att särskilja kommunalt anordnad assistans från den privat anordnade.

12.8 Återkrav av felaktigt utbetald assistansersättning

Utredningens förslag: Om assistansersättning har betalats ut felaktigt eller med för högt belopp kan Försäkringskassan besluta om återkrav av beloppet, förutom från den försäkrade, även från vårdnadshavare, annan ställföreträdare för den försäkrade eller assistansanordnare till vilka assistansersättning betalats ut. Från annan än den försäkrade får dock återkravet uppgå till högst det belopp som tagits emot för den försäkrades räkning.

BPA:s kommentar: Vi tillstyrker detta förslag i sin helhet.

12.9 Förutsättningar för retroaktiv ersättning för personlig assistans

Utredningens förslag: Om den som ansöker om assistansersättning avser att på egen bekostnad anordna personlig assistans i avvaktan på slutligt beslut i ärendet för att senare begära ersättning retroaktivt, ska uppgifter om assistent och anordnare av assistansen ges in till Försäkringskassan innan assistans lämnas. Lämnad assistans ska därefter redovisas månadsvis till Försäkringskassan.

BPA:s kommentar: Vi tillstyrker detta förslag i sin helhet.

12.10 Barn ska garanteras vård, habilitering och utbildning

Utredningens förslag: Den som är vårdnadshavare för ett barn som omfattas av personkretsen är skyldig att tillse att barnet får den vård, habilitering och utbildning som står till buds även om ekonomisk ersättning begärs för personlig assistans.

BPA:s kommentar: Vi tillstyrker detta förslag men vill poängtera att assistansanordnare redan nu har en skyldighet att anmäla om ett barn far illa. Vidare måste detta alltid vara en fråga för de sociala myndigheterna att enligt socialtjänstlagen kontrollera och hantera barns rätt till skola, vård och omsorg. Den skyldigheten ska inte läggas på en anordnare av assistans.

12.11 Myndighetssamarbete m.m.

Utredningens förslag: Skyldighet införs för kommunen att till Försäkringskassan anmäla när någon som uppbär assistansersättning beviljas gruppbostad, daglig verksamhet, barnomsorg m.m. samt om kommunen får kännedom om något som tyder på att assistansersättning används för annat än personlig assistans. Såväl kommunen som Försäkringskassan ska anmäla till Socialstyrelsen om de får kännedom om något som tyder på att ett tillstånd att bedriva verksamhet med personlig assistans kan ifrågasättas. Försäkringskassans möjligheter att hos Skatteverket kontrollera uppgifter om assistenter och anordnare av personlig assistans stärks.

BPA:s kommentar: Vi tillstyrker detta förslag i sin helhet. BPA har länge efterfrågat en bättre samverkan mellan berörda myndigheter och betonat att detta bör vara en de mest verkningsfulla åtgärderna för att stävja fusket. Vi förordar också ett införande av ett formellt branschråd där berörda myndigheter och företrädare från branschen ingår. Vi tror att ett sådant branschråd skulle öka myndigheternas och anordnares förståelse för hur branschen fungerar och därigenom öka möjligheten till att begränsa felaktigt användande av assistansersättningen.

Vi vill även i detta sammanhang påtala att det är av största vikt att kommunikationen till anordnare och brukare fungerar för att motverka omedvetet felaktigt tillämpande av gällande regler. Försäkringskassan fick efter lagändringen 2008 i uppdrag av genomföra en informationssatsning som ännu inte ägt rum, vi tycker att det hög tid att detta sker.

12.12 Bemyndigande att utfärda föreskrifter

Utredningens förslag: Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. verksamhet enligt 9 § LSS,
2. personlig assistans enligt 9 a § LSS,
3. ersättning för personlig assistans enligt 9 c–e §§ LSS, och
4. tillståndsprovning enligt 23 § LSS.

BPA:s kommentar: Vi har svårt att bedöma konsekvenserna av detta förslag men vill påtala att det är viktigt att enskilda myndigheter inte får för stora möjligheter att besluta om föreskrifter som får alltför långtgående effekter och är för restriktiva i synen på rätt till assistans i förhållande till de politiska intentionerna i LSS-lagstiftningen.

13.1 Ökad tyngd åt det första beslutet om beviljande av assistansersättning

Utredningens förslag: Försäkringskassan ska tillföras medel för att kunna betala för egna utredningar av opartiska specialister/konsulter.

Utredningens bedömning: Det första beslutet om assistansersättning måste bli korrekt och vila på ett sakligt och fullständigt underlag som klarlägger det individuella hjälpbehovet. Medicinska underlag ska grundas på verklig undersökning och medicinska fynd. Hembesök och personligt sammanträffande med den sökande bör alltid genomföras och får inte ersättas av samtal med anhöriga och/eller ombud. Hembesök och möten bör inte genomföras av en ensam handläggare. Om tolk måste anlitas ska det vara en utomstående och opartisk tolk.

BPA:s kommentar: Första beslutet är av stor vikt och det är avgörande att det finns saklig grund i form av medicinskt underlag som styrker behovet. Försäkringskassan har genom ändringar och tillägg i Vägledningen skapat bra rutiner kring detta. En ytterligare reglering kring detta kommer att stärka handläggarens möjlighet att fatta ett korrekt beslut och kommer därmed att förebygga fusk där personer simulerat sitt stödbehov. Det är även viktigt ur rättssäkerhetssynpunkt att besluten blir enhetliga utan regionala skillnader.

Utredarens förslag att Försäkringskassan kan initiera ADL-utredningar är bra eftersom det i dag kan finnas svårigheter för den enskilde att begära denna typ av utredning. Orsaken är att vissa landsting nekar denna typ av utredningar om det inte direkt begärs av myndigheten. En sådan möjlighet för Försäkringskassan kommer att underlätta för den enskilde att få rätt underlag för att få sin rätt prövad. BPA vill understryka att ett personligt möte med den enskilde är mycket viktigt och bör alltid genomföras. Idag genomförs inte detta i alla utredningar. En sådan kontakt ska givetvis inte ersättas av kontakt med anhöriga eller ombud utan dessa kan delta vid hembesöket.

I samband med detta önskar BPA framföra att bevisvärderingen är avgörande för om den enskilde kan få ett rimligt och rättvisande beslut. I dag krävs att sökande kan styrka att denne har det hjälpbehov den uppger. I takt med att regelverket blivit mer och mer komplicerat med ett större fokus på detaljer, framförallt från Försäkringskassan, ställer det högre krav på den enskilde att styrka ett visst specifikt hjälpbehov med läkarintyg. Klarar denne inte det avslås ansökan i den delen.

En läkare saknar nästan alltid insikt om detaljer i de hjälpbehov som den enskilde har och som är assistansgrundande. Detta medför att rätten till assistans kan bli godtycklig beroende på den enskilda handläggarens uppfattning. Ett omfattande regelverk skyddar inte den enskilde när ett avslag kan grundas på ett beviskrav som inte går att uppnå.

BPA förordar därför att beviskravet ska sänkas från styrkt till visat. Därigenom ställs det högre krav på den utredande myndigheten att motivera ett avslag vilket i längden borgar för en rättssäkrare handläggning.

13.2 Förbättrad kontroll och uppföljning

Utredningens förslag: Försäkringskassan ska ges rätt att begära in uppgifter direkt från anordnare av personlig assistans. Försäkringskassan ska ges utökad möjlighet att kontrollera uppgifter om lämnad assistans mot uppgifter hos Skatteverket.

Utredningens bedömning: Tvåårsomprövningar bör genomföras främst för att följa upp förändringar i hälsotillstånd och hjälpbehov, inte för att rätta till tidigare beslut. Uppgifter om assistenter och anordnare av assistans bör följas upp genom regelbundna kontroller hos Skatteverket. Dispens från tidredovisningar bör inte längre lämnas. Kontrollen av tidredovisningar bör förbättras. Tidredovisningar som är ofullständiga eller oläsliga får inte godtas. Om en redovisning ger anledning till misstanke om fusk eller felaktig användning av assistansersättningen ska ärendet utredas i särskild ordning. Myndigheten bör utveckla ett IT-baserat system för att möjliggöra systematiskt utformade kontroller, uppföljning och informationsutbyte inom och mellan myndigheter. Myndigheten bör genomföra informationsinsatser för brukare och anordnare för att säkerställa att assistansersättningen används på ett korrekt sätt och att risken för oavsiktliga fel undanröjs.

BPA:s kommentar: Vi stöttar utredningens förslag att myndigheten ska ges möjlighet att inhämta information om assistenter från anordnare. Regelbundna kontroller hos Skatteverket kommer att ge myndigheten en bra insyn i verksamheten. En kontroll som ger Försäkringskassan möjlighet att koppla samman kunden med personliga assistenter är avgörande för att säkra att assistansen utförs ändamålsenligt. Det framgår dock inte tydligt vilka uppgifter som Försäkringskassan ska kunna inhämta från anordnaren.

13.3 Organisation och styrning

Utredningens förslag: Försäkringskassan ska tillföras medel för att kunna utveckla IT-baserade system för handläggningsstöd, uppföljning, statistik och systematisk kontroll av assistansersättningen.

Utredningens bedömning: Försäkringskassans handläggning av nyansökningar om assistansersättning bör centraliseras eller koncentreras till ett mindre antal platser så att tillräcklig kompetens och erfarenhet kan byggas upp. Handläggningen måste bli mera enhetlig och rättssäker. Målet om en enkel och snabb handläggning måste ges upp till förmån för krav på kvalitet och materiellt riktiga beslut. Förenklade metoder att beräkna antal assistanstimmar måste överges. Försäkringskassan ska till regeringen rapportera vilka åtgärder myndigheten vidtagit mot bakgrund av utredningens analys av handläggning och kontroll m.m. av ärenden om assistansersättning.

BPA:s kommentar: Vi tillstyrker detta men anser inte att målet om en enkel och snabb handläggning ska ges upp till förmån för krav på kvalitet och materiellt riktiga beslut. Det borde vara möjligt att handläggningen sker med god kvalitet, skyndsamt och samtidigt resulterar i materiellt riktiga beslut. Detta bör vara det givna målet för att den enskilde inte ska drabbas av längre handläggningstider än de som råder idag. Detta särskilt med hänsyn till utredningens förslag om förutsättningar för retroaktiv ersättning för personlig assistans (12.9).

BPA:s samlade kommentar hela kapitel 13.

Vi tillstyrker samtliga förslag i kapitel 13 med ovanstående kommentarer men ifrågasätter starkt Försäkringskassans möjligheter att genomföra föreslagna förändringar. Vår uppfattning är att det egentligen inte är det tidigare regelverket det varit fel på utan det faktum att detta inte har efterlevts som är orsaken till att branschen har utvecklats som den gjort. Detta är Försäkringskassans ansvar. Vi finner det svårt att tro att Försäkringskassan ska klara av dessa nya uppdrag med tanke på den historik som finns. Vi tror att det är tveksamt om Försäkringskassan kommer att kunna hantera de medel och resurser de får tillräckligt effektivt. Det finns, enligt BPA bedömning, en betydande risk att slutresultatet kommer innebära en betydande byråkratisering med ett omfattande och komplicerat regelverk som är mer inriktat mot Försäkringskassans administrativa behov än den enskildes behov av assistans.

Framförallt vill vi föreslå att en parlamentariskt sammansatt gruppering tillsätts som får i uppdrag att tillse att Försäkringskassan genomför föreslagna förändringar på lämpligt sätt och i rimlig tid. Viktiga faktorer att beakta är bland annat att den individuella bedömningen måste värnas i ett systemskifte och att den assistansberättigades behov fortsättningsvis måste få ett huvudfokus. Det är orimligt med den utveckling som är idag att regelverket har blivit så komplicerat att det inte går att fatta rättssäkra beslut i rimlig tid.

Bilaga 2: Möjlig ny reglering av schablonersättningen

51 kap. 11 § socialförsäkringsbalken ersätts av följande: Assistansersättning lämnas för

1. faktiska lönekostnader för anställda assistenter, upp till ett fastställt högsta belopp per anställd,
  2. administration, kompetensutveckling m.m., räknat som ett belopp per anställd assistent, och
  3. assistansomkostnader, räknat som ett belopp per assistansberättigad.
- Regeringen fastställer årligen de belopp som avses i första stycket 1 – 3.

BPA:s kommentar: Vi motsätter oss det förslag som lämnas i utredningen. Ett av grundfundamenten i den svenska modellen är att staten genom reglering inte ska sätta nivåer för det privata näringslivet eller för kommunala verksamheter. Detta ska hanteras av arbetsmarknadens parter.

Den nuvarande ersättningsmodellen har brister, vilka BPA har framfört vid ett flertal tillfällen. Vi tror dock att det är svårt att hitta en rättvisare modell

som inte medför omfattande detaljregleringar för att tillgodose den uppsjö av kostnadsvariationer som kan uppstå. BPA förordar att den nuvarande ersättningsmodellen behålls men att den utvecklas till att bli mer precis och rättvisande i förhållande till faktiska kostnader.

Vårdföretagarna,
Katarina Storm Åsell